VIÐSKIPTARÁÐ ÍSLANDS
ICELAND CHAMBER
OF COMMERCE

Skuldir, skattar og útgjöld

Áherslur ríkisfjármála næstu árin

Frosti Ólafsson, framkvæmdastjóri Viðskiptaráðs
18. september 2015

Útlit er fyrir svigrúm í opinberum fjármálum í fyrsta sinn frá falli fjármálakerfisins

Afkoma hins opinbera (ma. kr. ,verðlag 2014)[1]

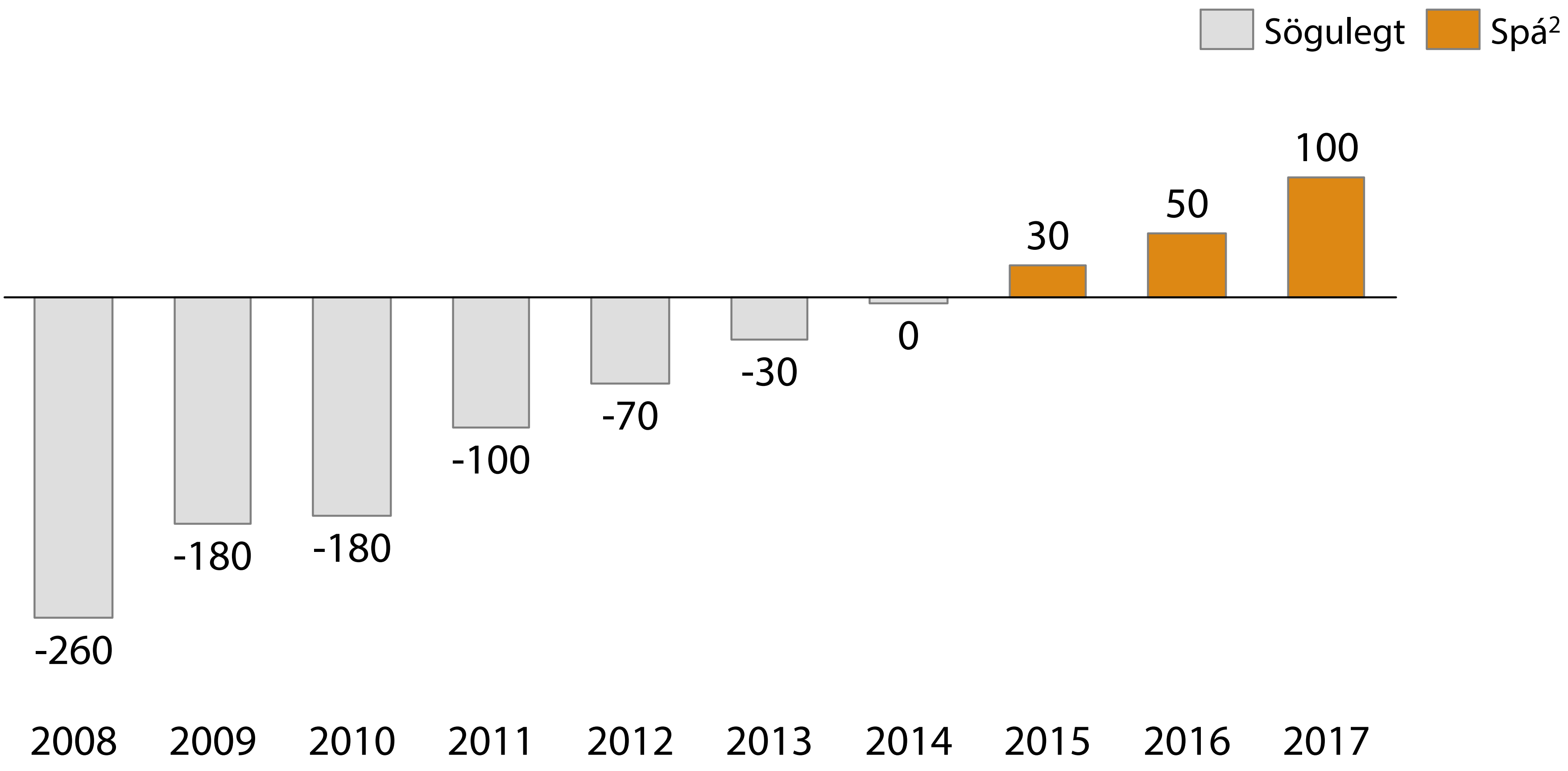

1 Tölur eru námundaðar að tug.
2 Afgangurinn er áætlaður út frá spá Seðlabanka Íslands um afkomu ríkissjóðs. Sú breyting er gerð að útgjöldum er haldið föstum og útgjaldafráviki samkvæmt spánni er þess í stað bætt við afkomuspána. Það er gert til að sýna hve mikill afgangur er til ráðstöfunar áður en til útgjaldaaukningar kemur.

Huga þarf að heildaráhrifum og tímasetningu þegar kemur að ráðstöfun afgangs af opinberum rekstri

	Áhrif		
Valkostur	Langtíma-hagvöxtur	Kaupmáttur einstaklinga	Efnahagslegur stöðugleiki
1 Niðurgreiðsla skulda	✓	✓	✓
2 Lækkun skatta	✓	✓	~
3 Aukning útgjalda	~	✗	✗

Yfirlit

1. Skuldir

2. Skattar

3. Útgjöld

Fjárlög 2016

Þrátt fyrir ágætar horfur er ríkissjóður enn verulega skuldsettur og vaxtakjör óhagstæð

Skuldir (hlutfall af VLF) og vaxtakjör ríkissjóðs

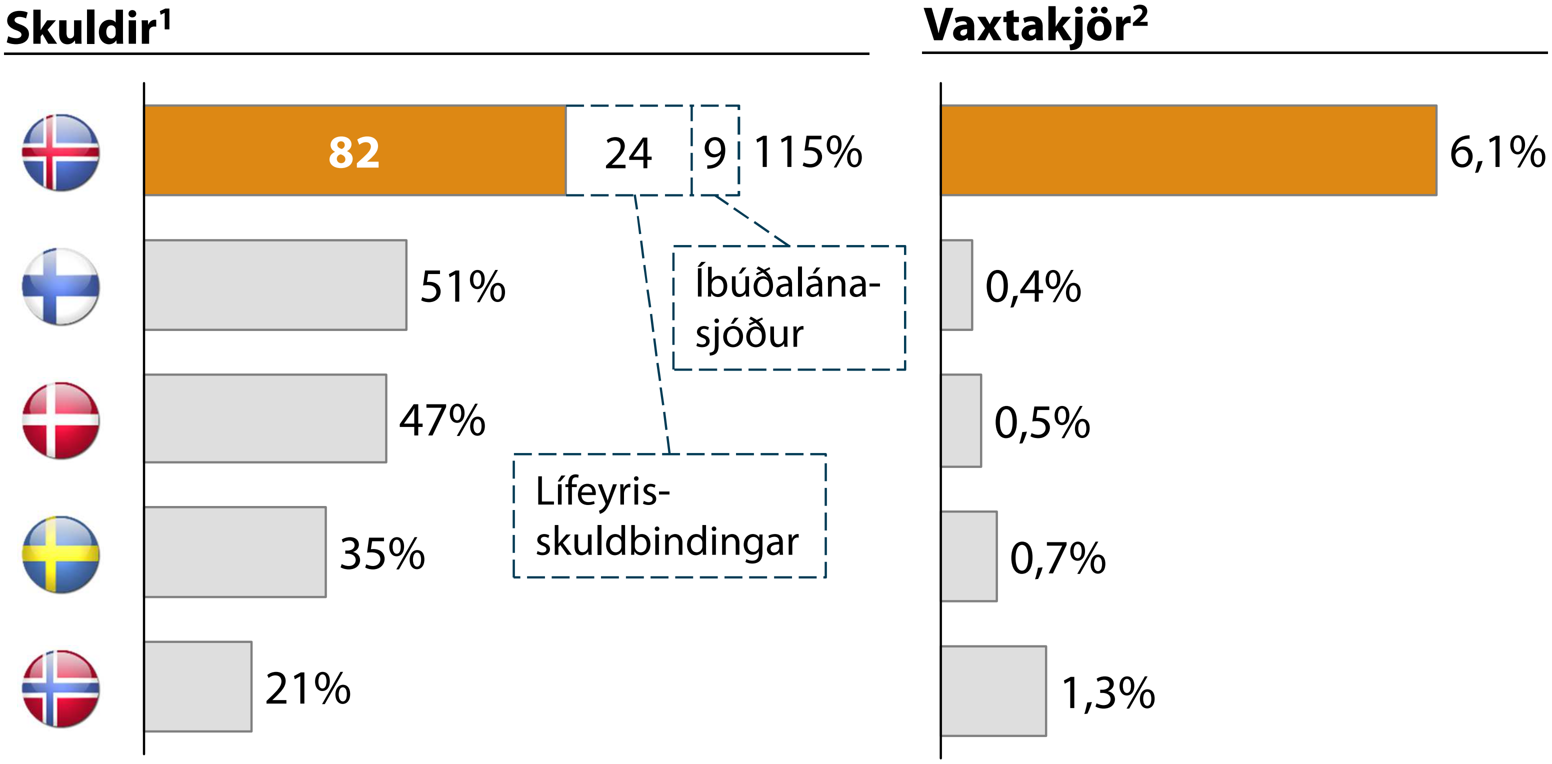

1 Fyrir Ísland er miðað við tölur fjármála- og efnahagsráðuneytis um stöðu ríkissjóðs (2015). Fyrir önnur Norðurlönd er miðað við nýjustu fyrirliggjandi tölur frá Alþjóðabankanum (2012 eða 2013 eftir atvikum)
2 Ávöxtunarkrafa 10 ára ríkisskuldabréfa

Heimildir: Alþjóðabankinn; Hagstofa Íslands; Rannsóknarnefnd Alþingis um Íbúðalánasjóð; Trading Economics

Það kemur því ekki á óvart að vaxtabyrði hins opinbera er sú þyngsta í Evrópu

Vaxtakostnaður hins opinbera (hlutfall af VLF, 2014)

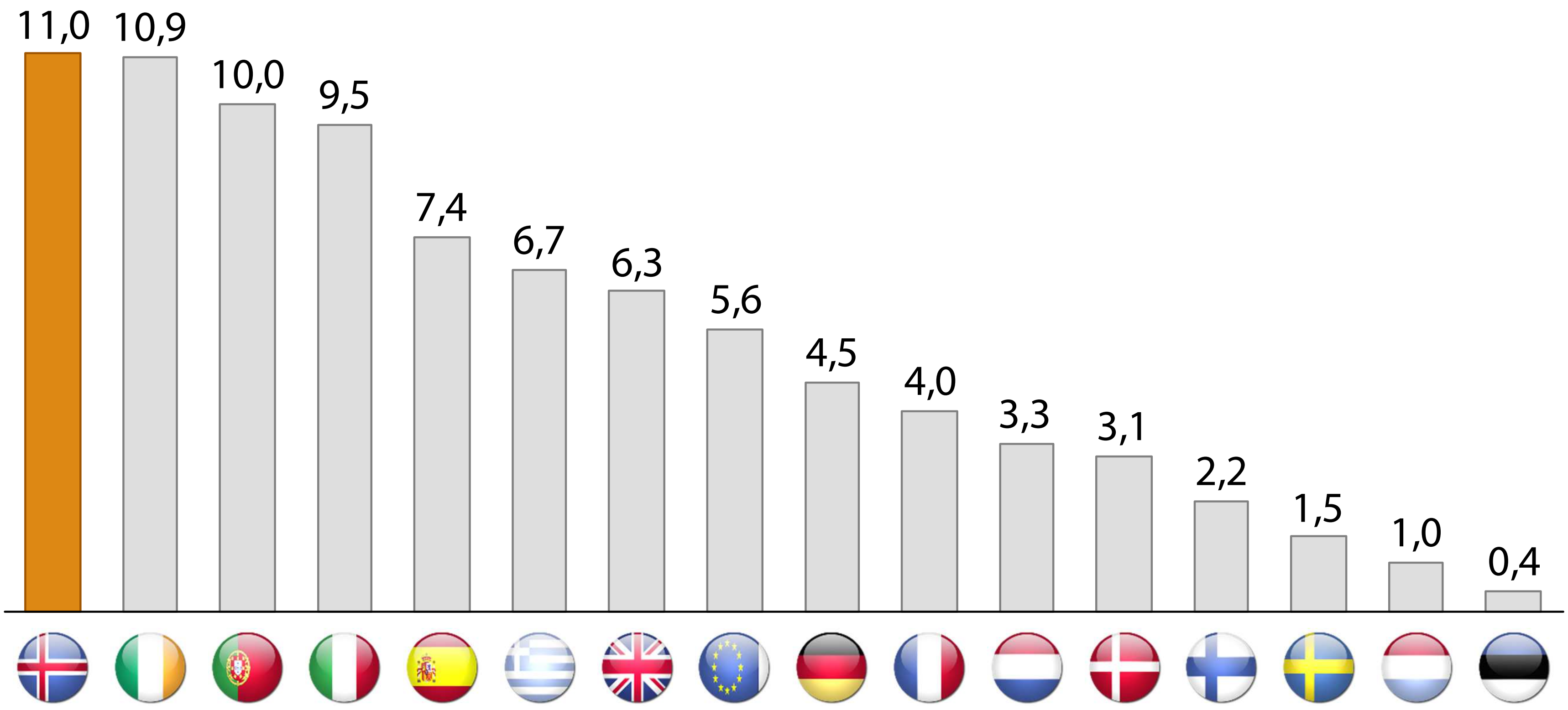

Hröð öldrun þjóðarinnar eykur enn frekar nauðsyn þess að skuldahlutfall verði lækkað hratt

Ellilífeyrisþegar sem hlutfall af vinnandi einstaklingum[1]

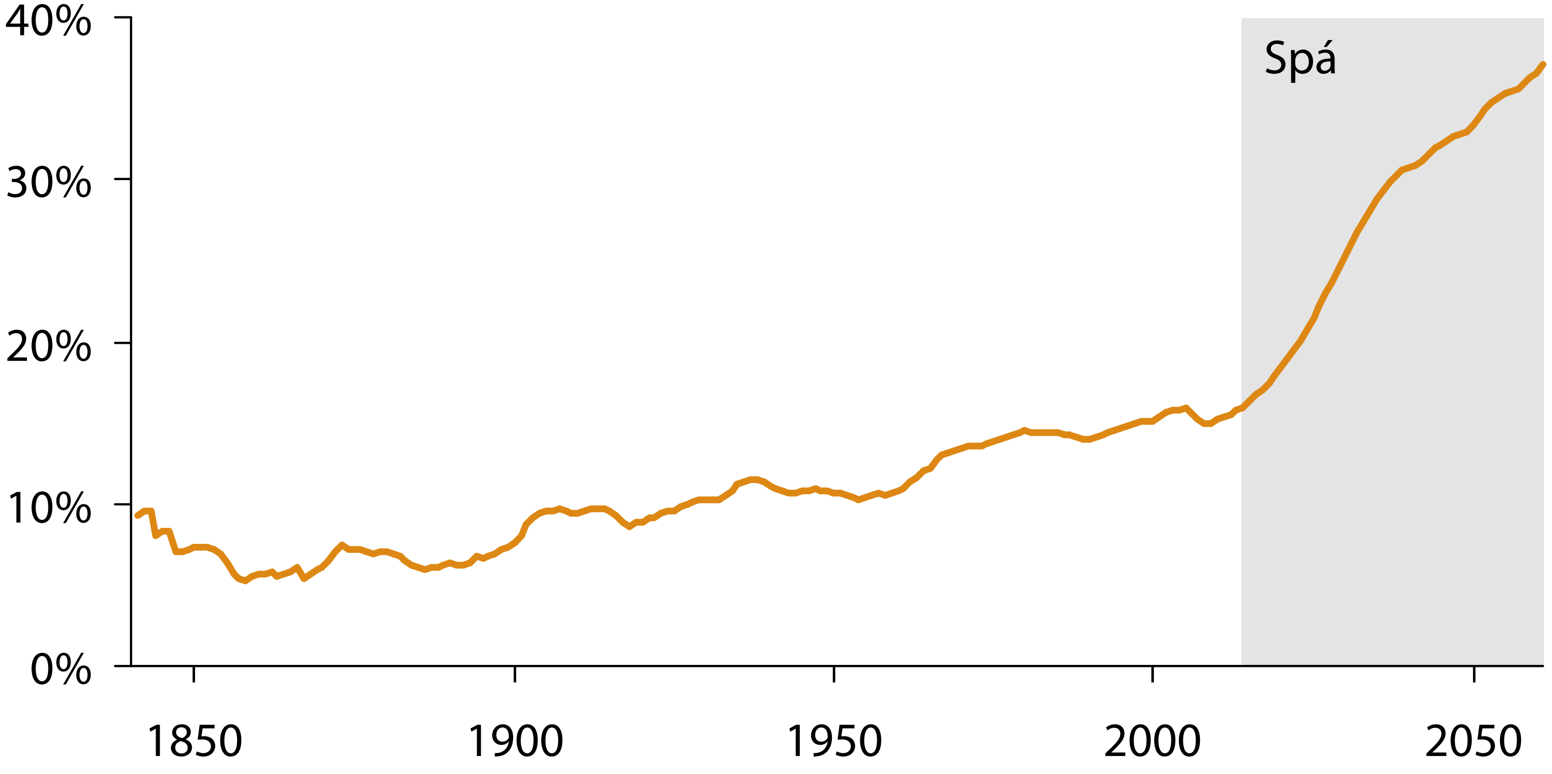

1 Ellilífeyrisþegar, 67 ára og eldri, sem hlutfall af fólki á vinnufærum aldri, 25-67 ára

Niðurgreiðsla skulda hefur jákvæð efnahagsleg áhrif sem gerir frekari niðurgreiðslu auðveldari

Ríkissjóður ætti því að nýta allar tiltækar leiðir til að létta skuldabyrði sína

1. **Kerfisbundinn afgangur af rekstri**
2. **Endurskipulagning efnahagsreiknings (sala eigna)**
3. **Efling skilyrða fyrir hagvexti**

Yfirlit

1. Skuldir

2. Skattar

3. Útgjöld

Fjárlög 2016

Skattar eru með stærstu hagsmunamálum viðskiptalífsins – verulegur hluti verðmætasköpunar fer til hins opinbera

Skattar og verðmætasköpun (ma. kr. / hlutfall af heild, 2014)

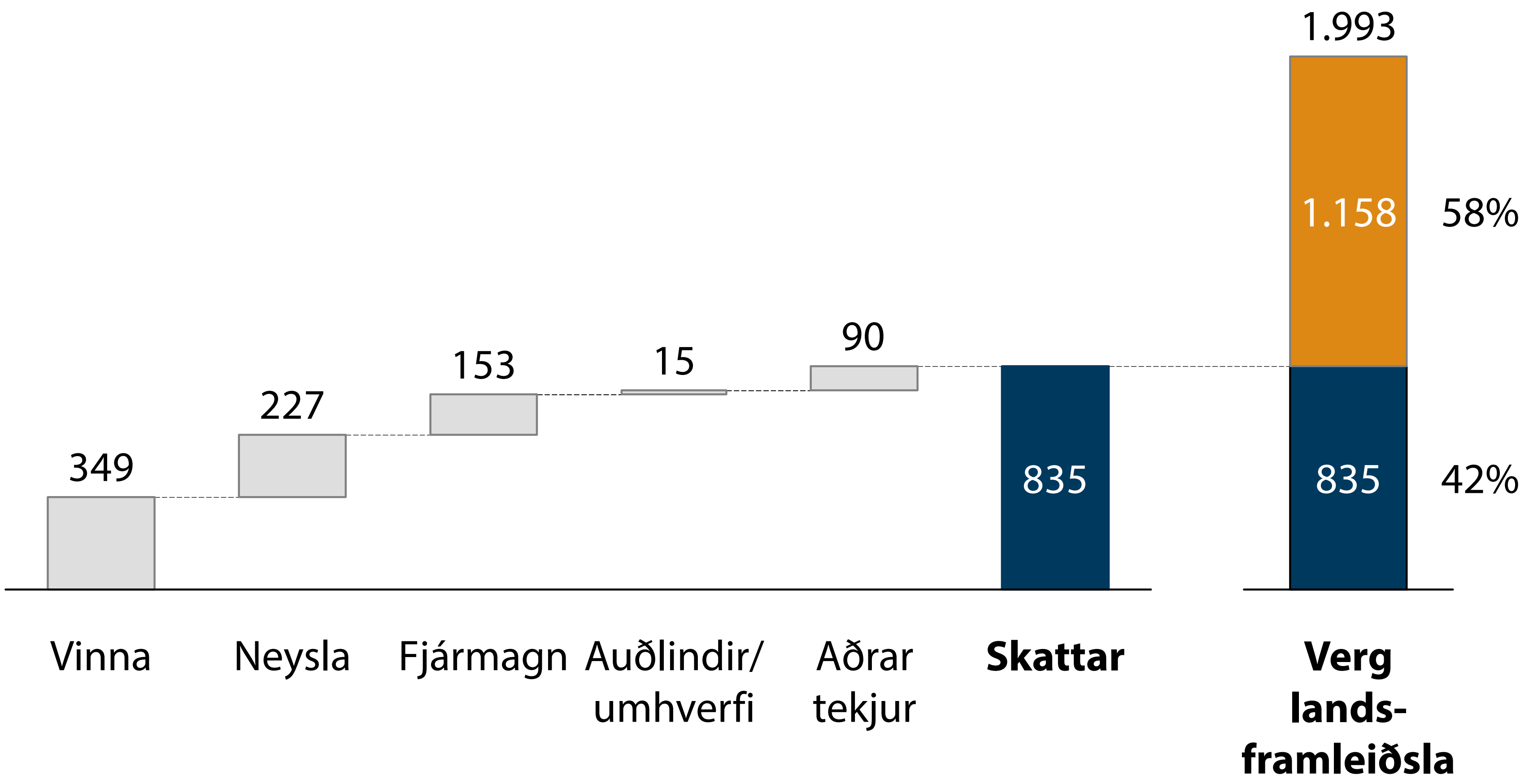

1 Áætlun fjárlagafrumvarps fyrir árið 2014

Fjárlagahallinn var að mestu brúaður með sköttum og álagning helstu skattstofna hefur hækkað mikið

Aðlögun í opinberum rekstri og breyting helstu skattstofna

Bæting afkomu ríkissjóðs

Ma. kr. / hlutfallsleg skipting (frá 2009 til 2014)[1]

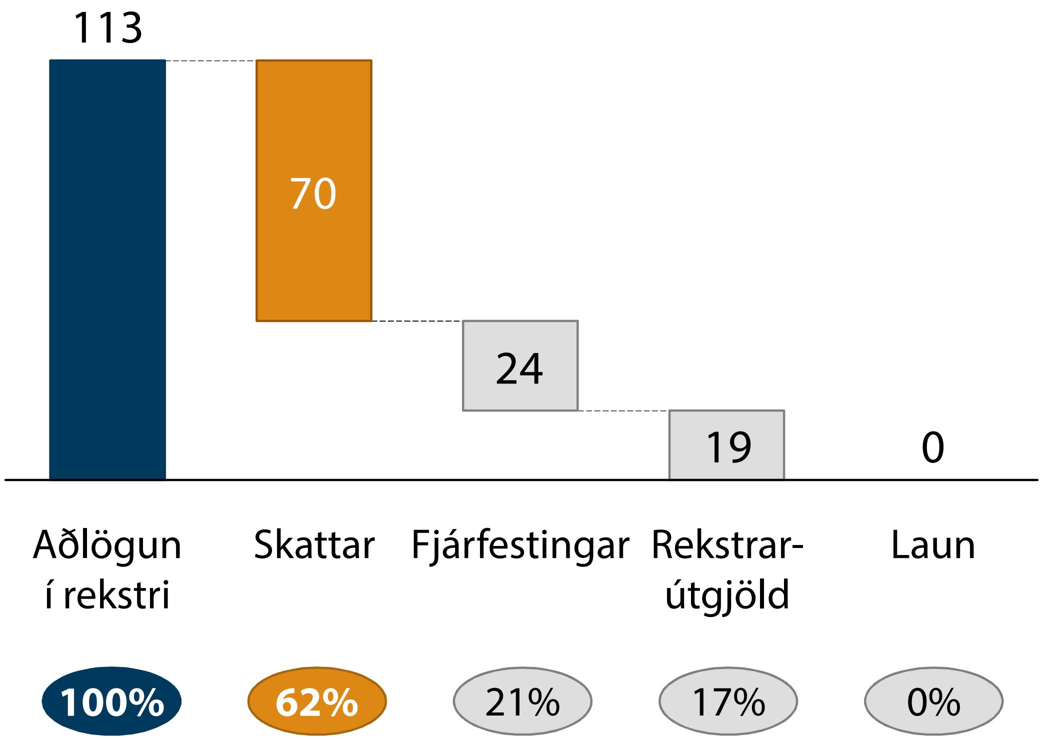

Skattabreytingar

Dæmi um álagningarhlutfall lykilskatta, prósent

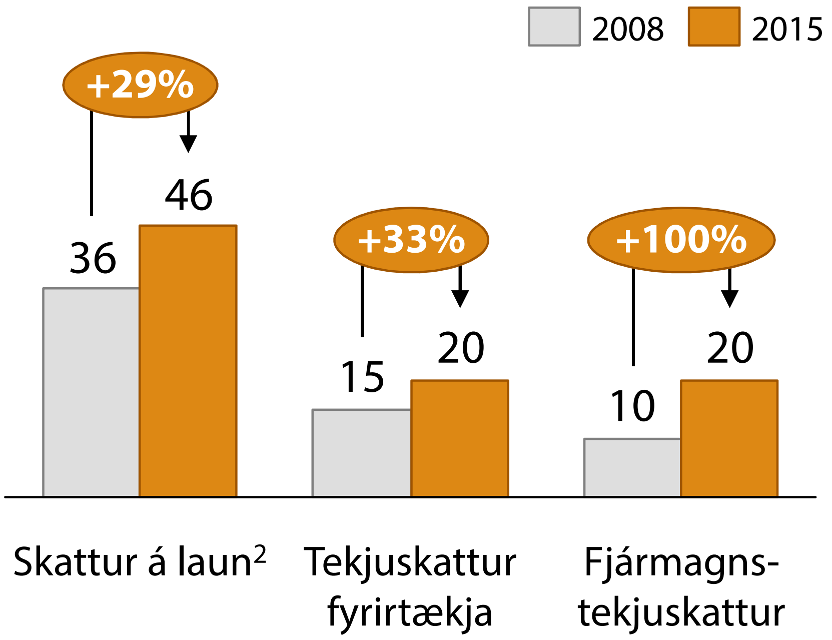

1 Verðlag 2014
2 Tekjuskattur einstaklingar í efsta þrepi og útsvar

Samtals hafa verið gerðar 176 breytingar á skattkerfinu undanfarin ár, þar af 132 skattahækkanir

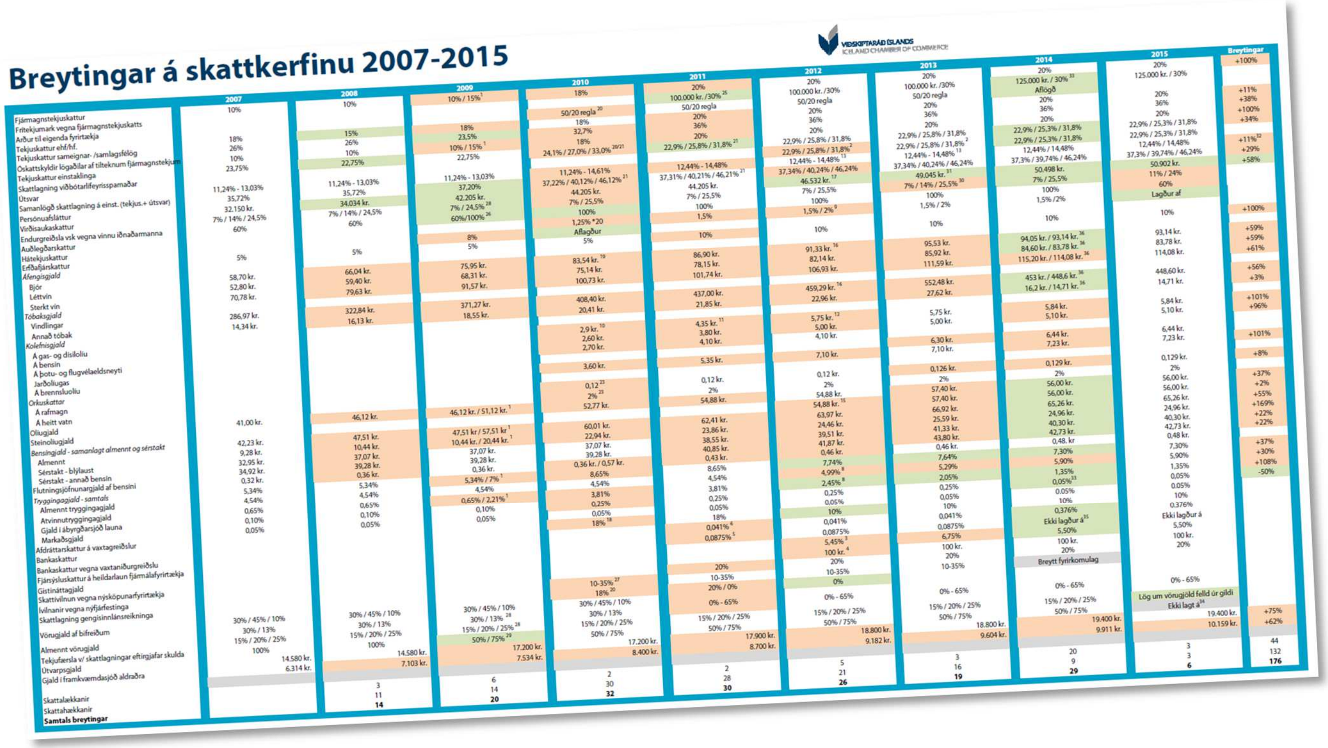

- Samtals hafa **176 skattbreytingar átt sér stað** frá árinu 2007[1]
- Þær skiptast í **44 skattalækkanir og 132 skattahækkanir**

1 Viðskiptaráð Íslands gerir árlega úttekt á skattkerfisbreytingum, nýjustu úttektina má nálgast hér: http://vi.is/malefnastarf/frettir/176-breytingar-a-skattkerfinu-fra-arinu-2007/

Vísbendingar eru um að skattkerfið sé farið að standa framleiðni og langtímaverðmætasköpun fyrir þrifum

Háskólamenntun skilar einungis 16% tekjuaukningu samanborið við 25-40% á öðrum Norðurlöndum

Laun, vísitala (100 = grunnskólapróf)[1]

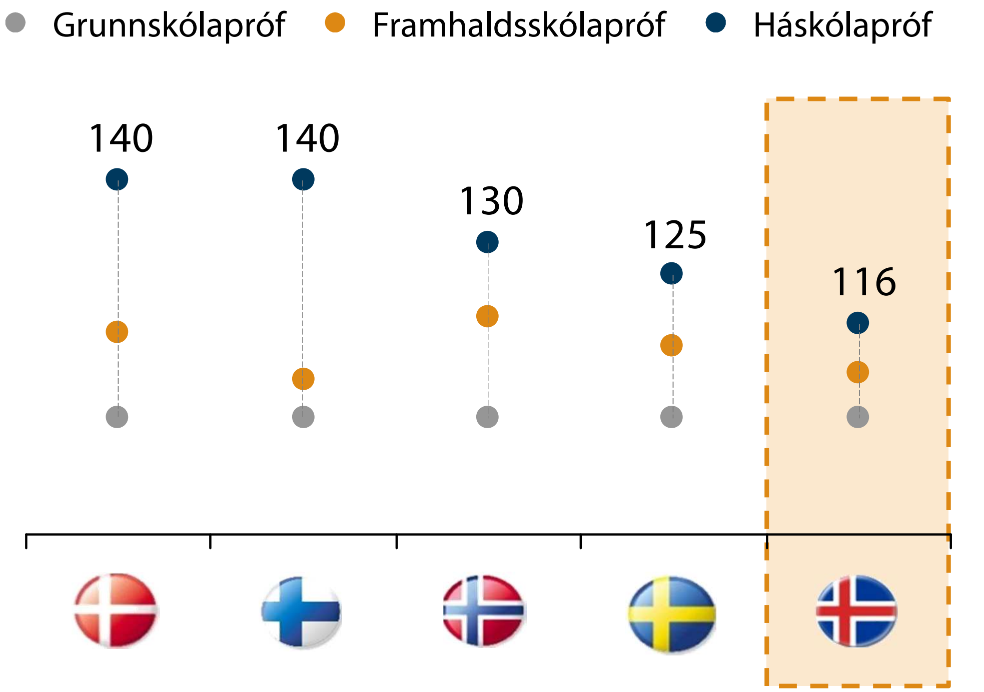

Skattar á fjármagnstekjur taka ekki tillit til verðbólgu og leggjast því þungt á sparnað

Eiginlegur skattur á áhættulausar fjárfestingar (%)[2]

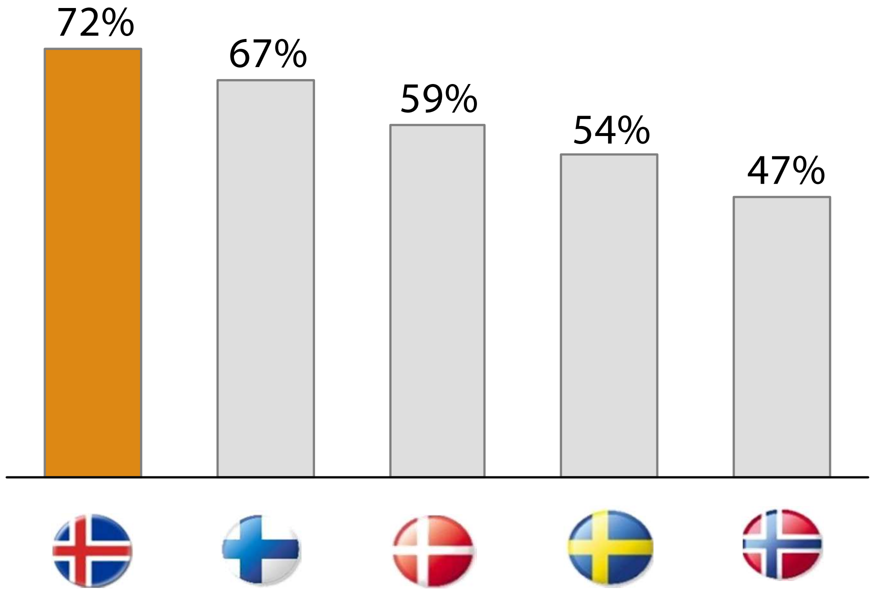

1 Miðgildi tekna innan hvers hóps, 18-64 ára
2 Hlutfallsleg skattbyrði af raunávöxtun (nafnávöxtun leiðrétt fyrir verðlagsbreytingum)
Gert er ráð fyrir að verðbólga sé jöfn meðalverðbólgu frá aldamótum í hverju ríki (5,8% á Íslandi og 1,9% á öðrum Norðurlöndum).
Gert er ráð fyrir að ávöxtun áhættulausrar fjárfestingar sé jöfn meðalvaxtastigi frá aldamótum í hverju ríki (8,1% á Íslandi og 3,9% á öðrum Norðurlöndum).

Heimild: Eurostat; Norðurlandaráð, Skattayfirvöld á Norðurlöndum, útreikningar Viðskiptaráðs Íslands

Þá er ljóst að bróðurpartur almennings telur núverandi skattbyrði vera of háa

Þegar þú hugsar um þína persónulegu skattbyrði, telur þú hana vera of háa, of lága eða hæfilega?

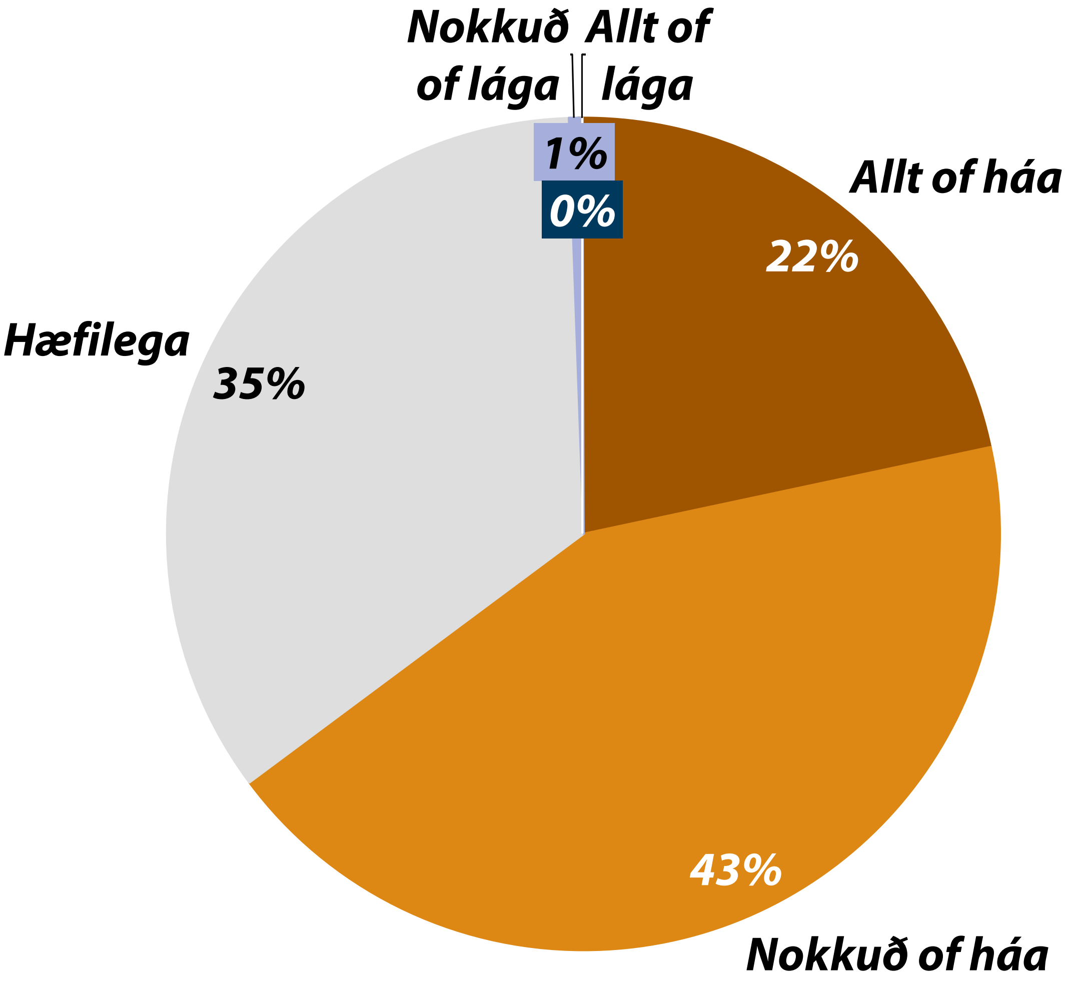

Með hliðsjón af efnahagsaðstæðum ætti að leggja áherslu á lækkun tryggingagjalds og fjármagnstekjuskatts

Skattar á Íslandi
Hlutfallsleg skipting (%)

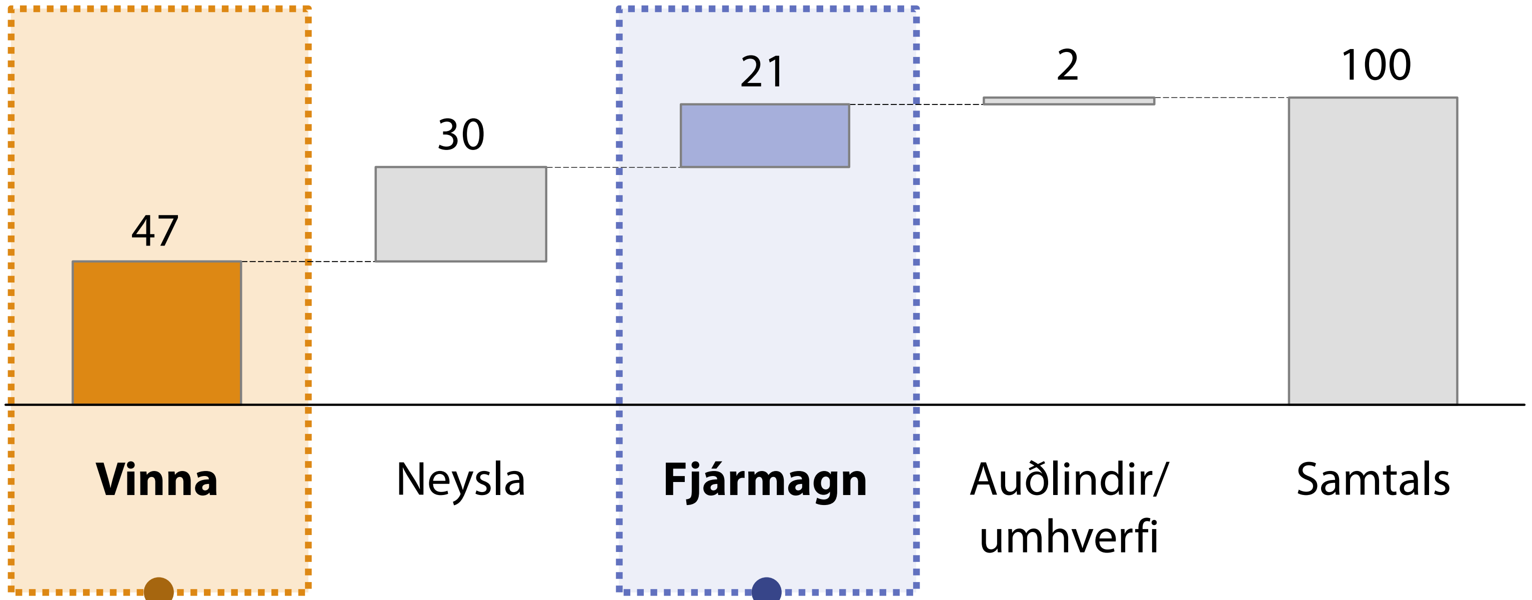

Skattar á vinnu

- Megináhersla á **lækkun tryggingagjalds**, **lækkun jaðarskatta** og **minni stigvaxandi** skattbyrði
- Efnahagsleg áhrif væru **minni verðbólguþrýstingur** og **aukinn hvati til menntunar**

Skattar á fjármagn

- Megináhersla á **lækkun fjármagnstekjuskatts** eða skattlagningu **raunávöxtunar**
- Efnahagsleg áhrif væru **aukin fjárfesting og þjóðhagslegur sparnaður**

Heimildir: Ríkisreikningur 2014; greining Viðskiptaráðs Íslands

Yfirlit

1. Skuldir

2. Skattar

3. Útgjöld

Fjárlög 2016

Vægi hins opinbera í íslensku samfélagi hefur aukist jafnt og þétt á undanförnum áratugum

Umfang hins opinbera (opinber útgjöld hlutfall af VLF)[1]

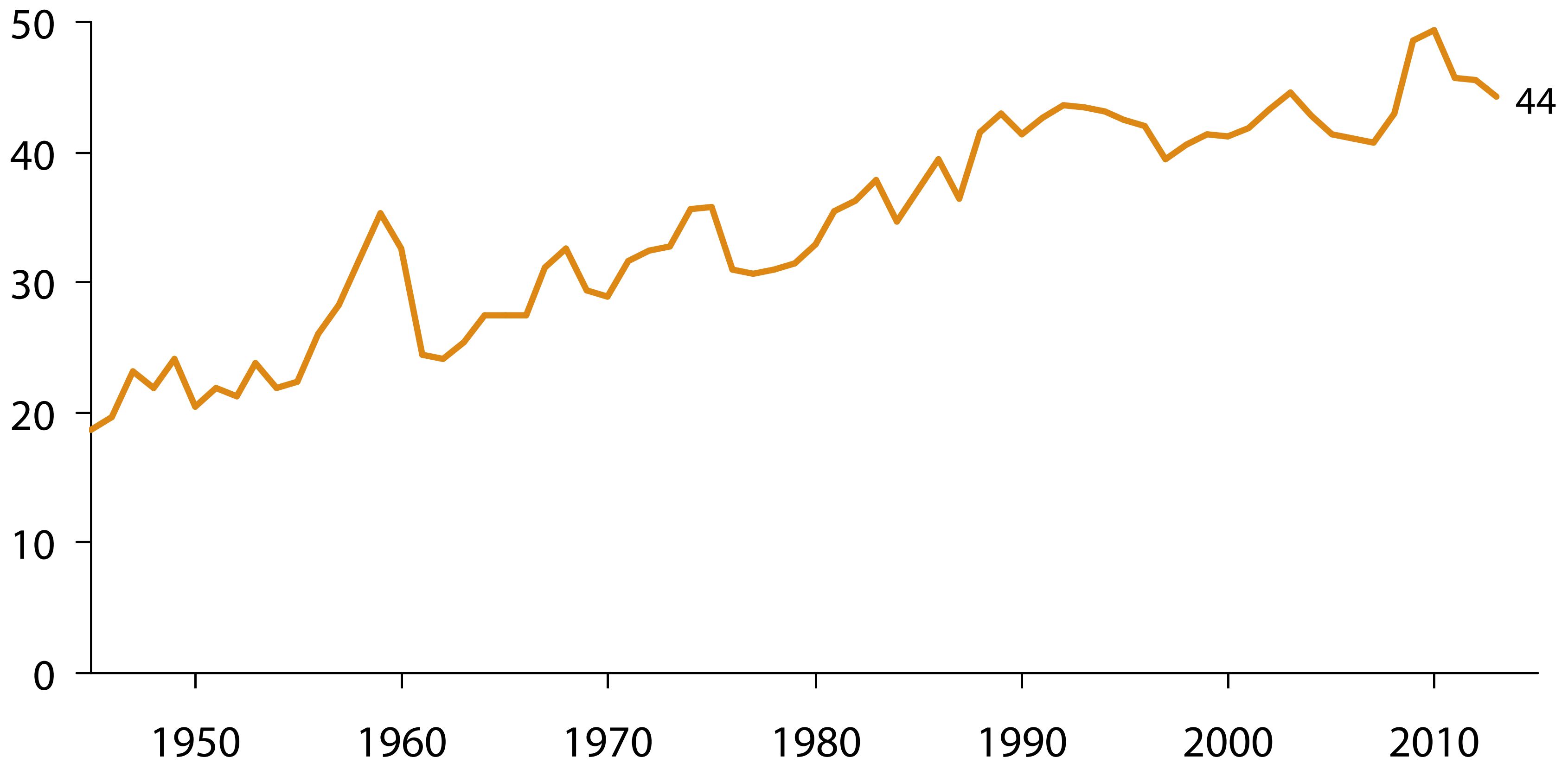

1 Árið 2008 er leiðrétt fyrir 170 ma. kr. framlagi ríkissjóðs til endurfjármögnunar Seðlabanka Íslands

Heimildir: Hagstofa Íslands; Viðskiptaráð Íslands

Þrátt fyrir að aðhalds hafi verið gætt á undanförnum árum má velta fyrir sér varanleika þeirra rekstraraðlögunar

Aðlögun í rekstri hins opinbera (skipting bættrar afkomu ríkissjóðs frá 2009 til 2014 vegna aukinna skatttekna og lægri útgjalda, ma. kr. á verðlagi 2014)

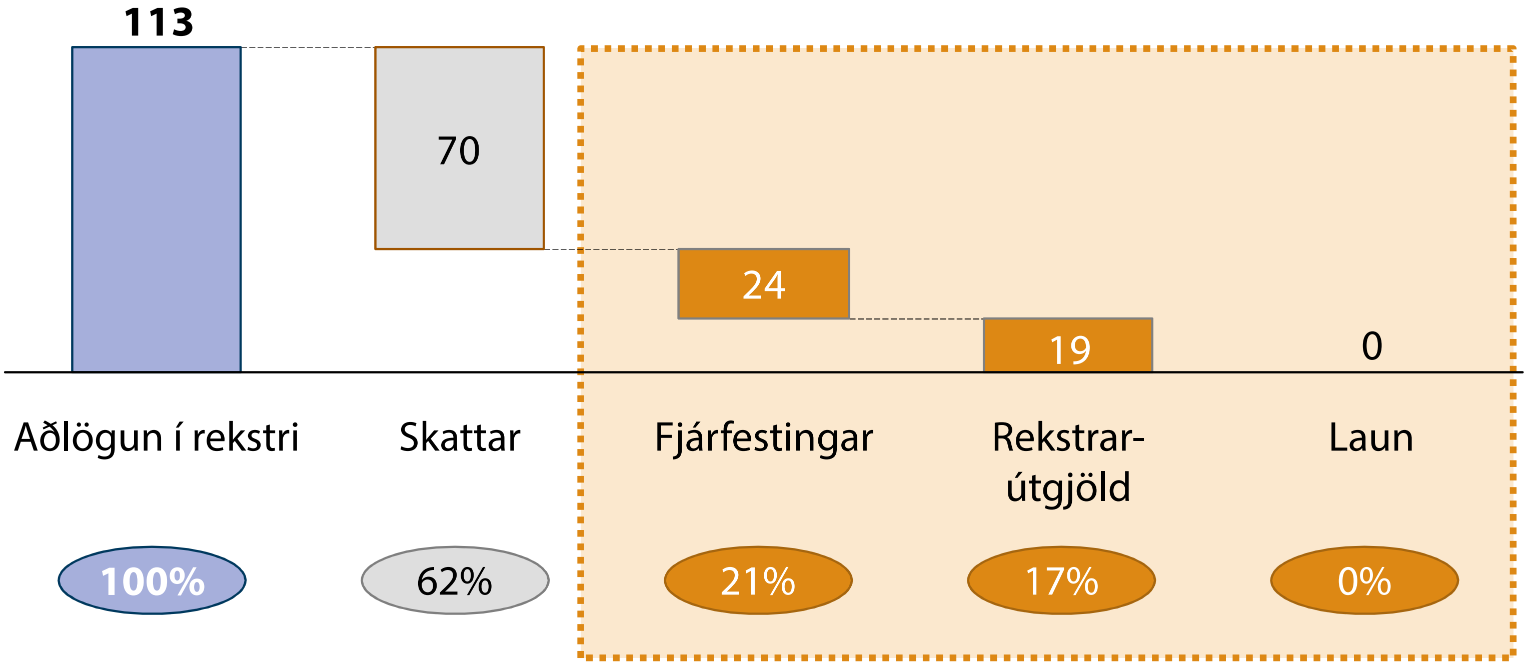

Opinberum stöðugildum fjölgaði um 29% frá aldamótum á sama tíma og stöðugildum í einkageira fækkaði um 7%

Fjöldi stöðugilda (vísitala, 2000 = 100)

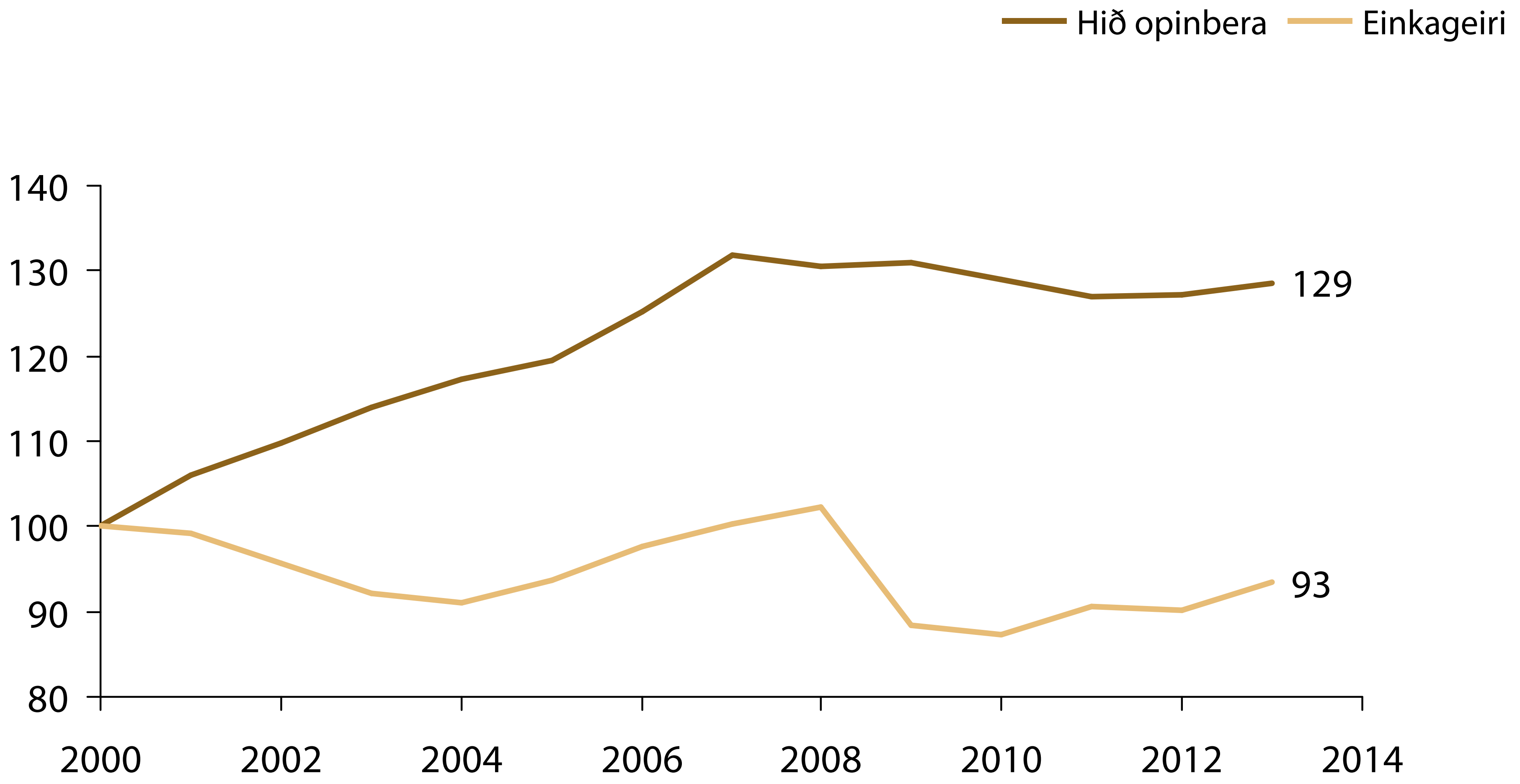

Aðlögun á samdráttarárunum fór fyrst og fremst fram í gegnum almennan vinnumarkað

Uppsagnir í kjölfar falls fjármálakerfisins (hlutfallsleg fækkun stöðugilda, 2010 samanborið við 2008)

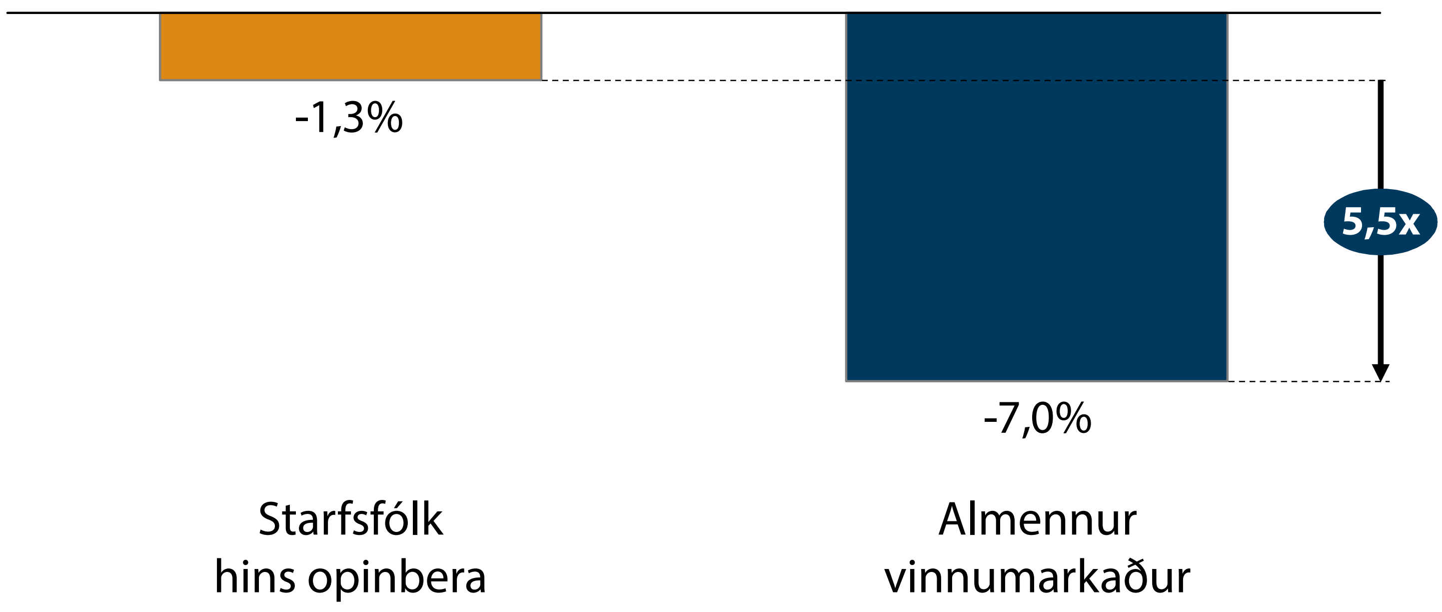

Umfangsmikil tækifæri eru til að veita opinbera þjónustu með hagkvæmari hætti í stærstu málaflokkunum

Málaflokkur	Tækifæri til aukinnar framleiðni	**Útgjöld** ma. kr.
1 **Menntun**	Bæta kennslu og auka hagkvæmni á fyrri skólastigum	150
2 **Velferð**	Hjálpa fleiri einstaklingum að komast út á vinnumarkað að nýju	130
3 **Heilbrigði**	Ráðast í fyrirliggjandi kerfisbreytingar sem auka hagkvæmni í rekstri	110
4 **Innkaup**	Auka sameiginleg innkaup ríkis og sveitarfélaga til að bæta kjör	100[1]

1 Útgjöld vegna innkaupa ná einungis yfir ríkið, ekki sveitarfélög

Heimildir: Fjármála- og efnahagsráðurneytið; Samband íslenskra sveitarfélaga; Ríkisendurskoðun; áætlun Viðskiptaráðs

Tillögur hagræðingarhópsins eru jafnframt góður leiðar-vísir sem hefur verið vannýttur fram til þessa

Framvinda innleiðingar (tillögur hagræðingarhópsins, áætlun Viðskiptaráðs haustið 2014)[1]

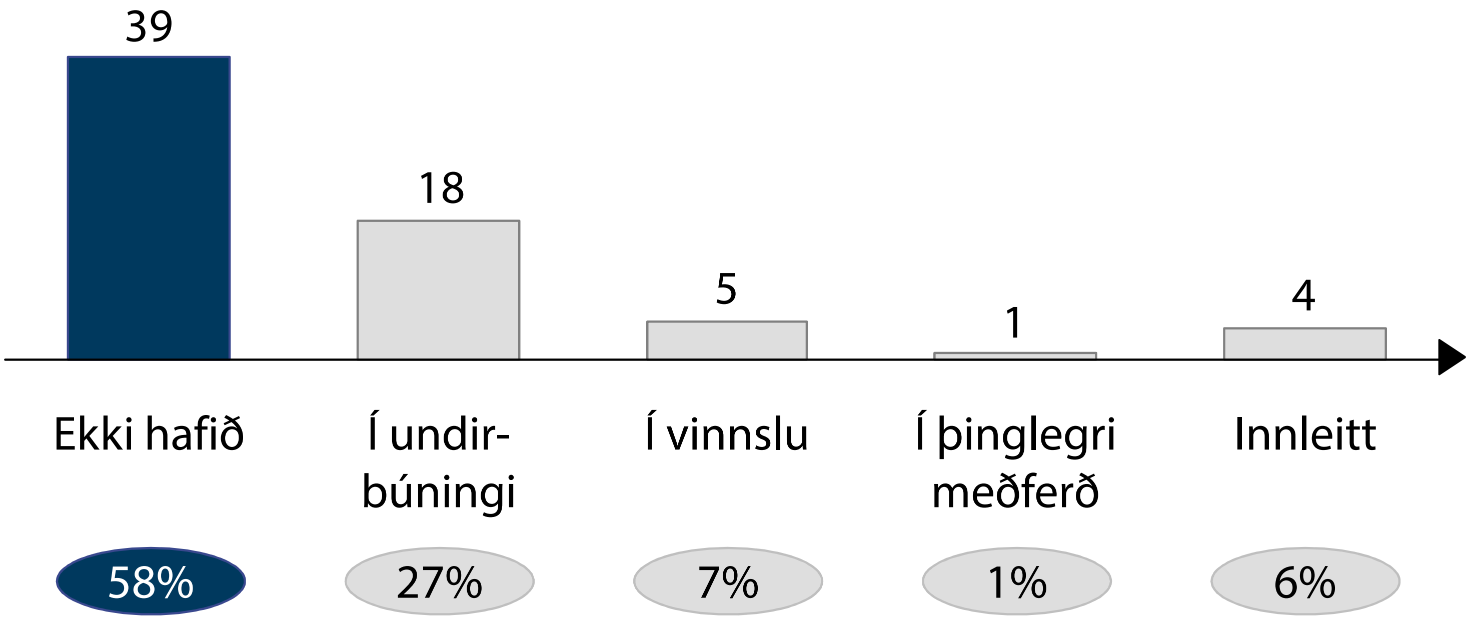

1 Einungis eiginlegar hagræðingartillögur eru taldar með. Byggt er á upplýsingum sem liggja fyrir opinberlega. Tillögur sem fela í sér almenn markmið eða skerðingu á opinberru þjónustu eru undanskildar.

Þá er stefna stjórnvalda á skjön við vilja almennings þegar kemur að fjármögnun margvíslegrar starfsemi

Að hve miklu eða litlu leyti finnst þér að ríkissjóður ætti að fjármagna starfsemi...

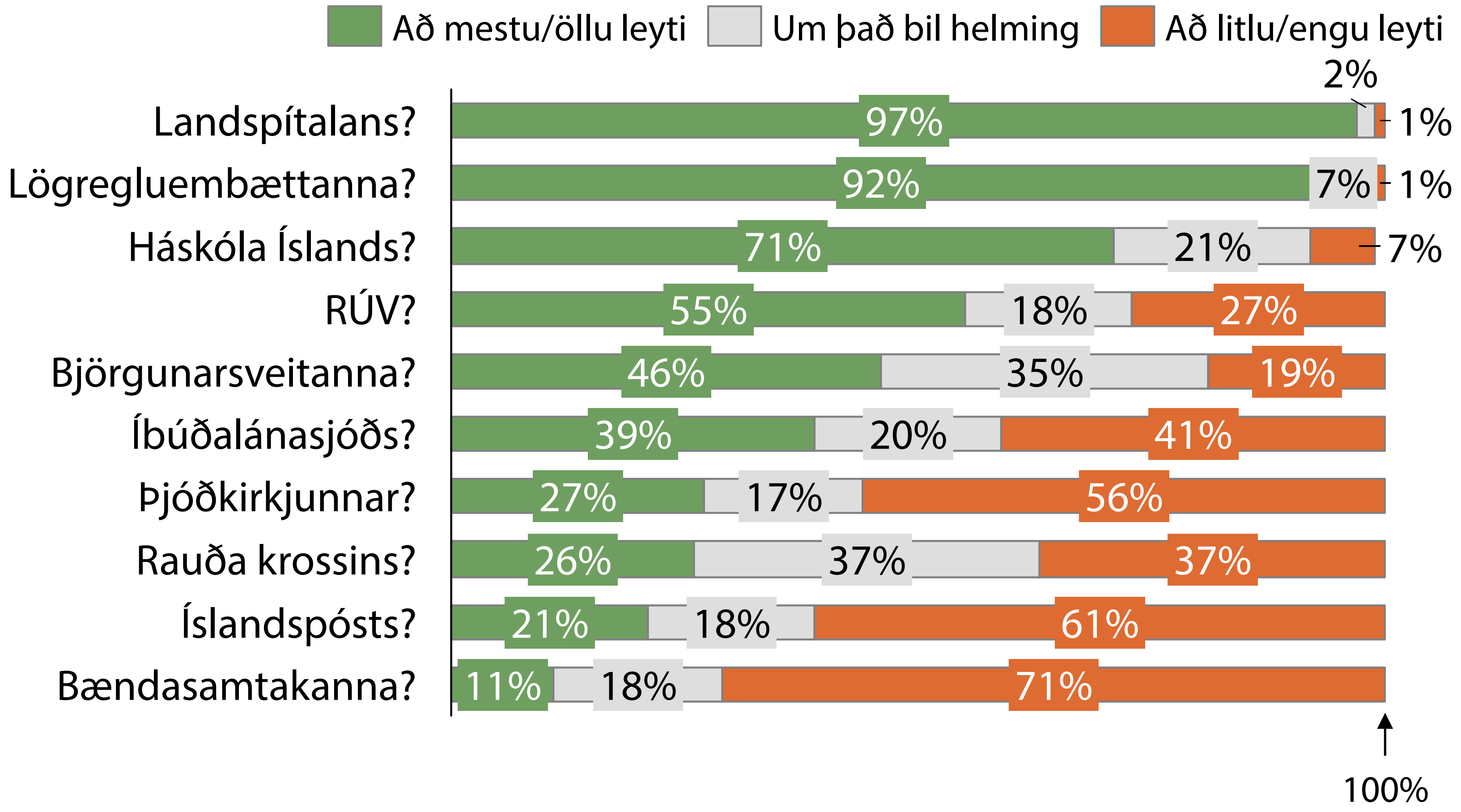

Yfirlit

1. Skuldir

2. Skattar

3. Útgjöld

Fjárlög 2016

Samkvæmt fyrirliggjandi fjárlagafrumvarpi fjármagna auknar skattheimtur vaxandi launakostnað ríkisins

Breyting afkomu ríkissjóðs (ma. kr. / hlutfallsleg breyting)

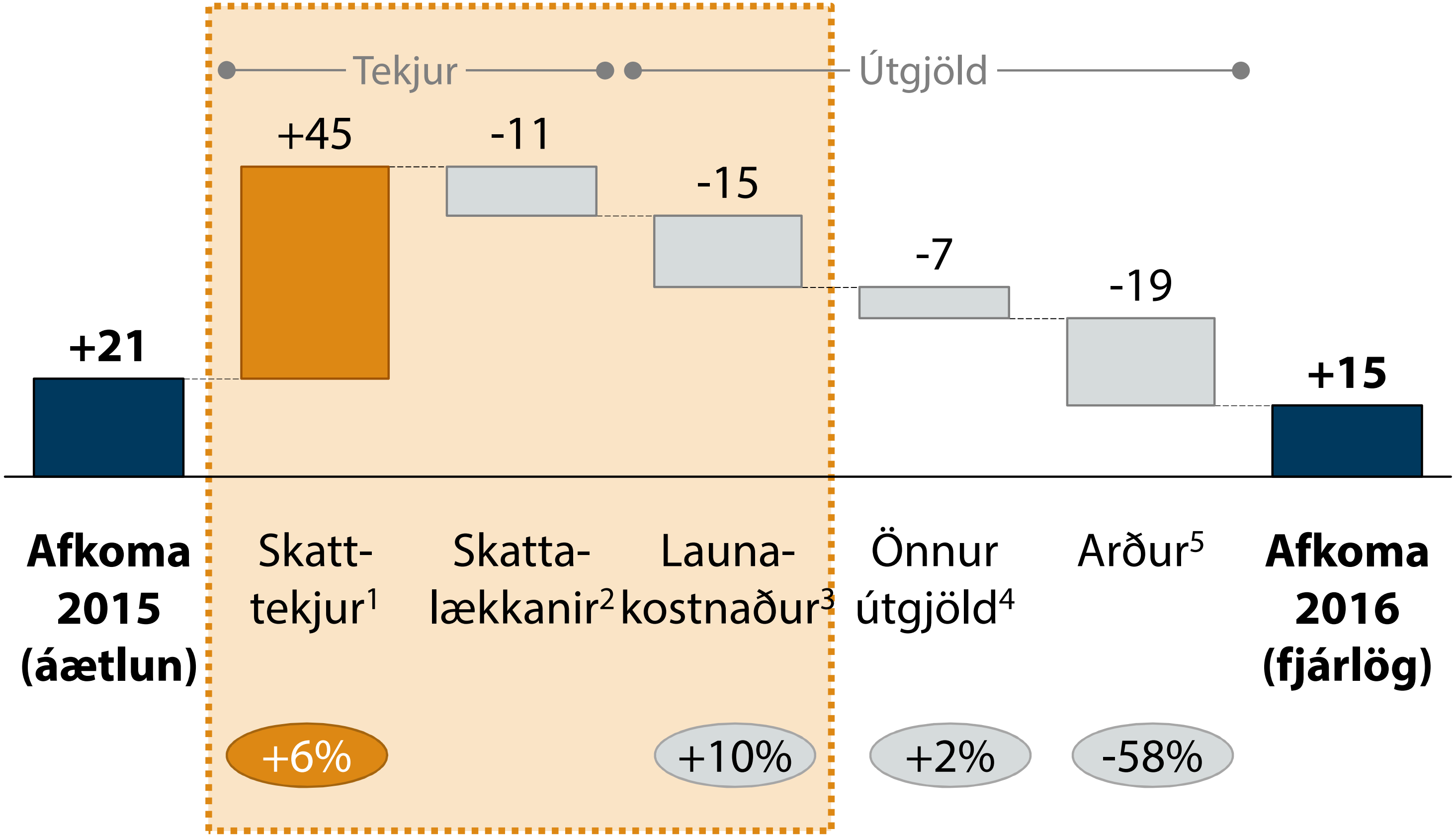

1 Inniheldur veiðigjald
2 Áætlun fjármála- og efnahagsráðuneytisins á áhrifum skattkerfisbreytinga í fjárlögum 2016
3 Inniheldur lífeyrisskuldbindingar
4 Inniheldur vaxtakostnað sem lækkar um 2 ma. kr. á milli ára
5 Inniheldur einnig aðrar tekjur, sem lækka um 0,6 ma. kr. á milli ára

Hröð lækkun skulda er fagnaðarefni en stjórnvöld hefðu mátt ganga lengra varðandi sölu eigna

1 **Skuldir**

2 Skattar

3 Útgjöld

- Fagnaðarefni að gert sé ráð fyrir að **heildarskuldir ríkissjóðs verði komnar niðurfyrir 60%** árið 2019 án þess að tekið sé að fullu tillit til stöðugleikaframlags
- Jákvætt að stefnt sé að sölu á 30% hlut í Landsbankanum en **ganga hefði mátt lengra í áætlunum um eignasölu**
- Jákvæð teikn á lofti varðandi **ófjármagnaðar skuldbindingar LSR**
- Gríðarlega mikilvægt að stjórnvöldi standist freistnivandann og nýti allt svigrúm sem stöðugleikaframlag/skattur skapar **til niðurgreiðslu skulda.**

Stjórnvöld hefðu átt að ganga lengra í skattalækkunum og slá meira afgerandi tón um framhaldið

1 Skuldir

2 **Skattar**

3 Útgjöld

- Þær skattabreytingar sem eiga sér stað eru jákvæðar og tímabærar, **einkum útfrá markmiði um einföldun skattkerfisins**
  - Afnám tolla og afnám milliþreps á tekjuskatti launa
- Umfang skattalækkana veldur vonbrigðum. Þannig **skila stjórnvöld einungis um fjórðungi af þeim tekjuauka** sem hagfelldari efnahagsskilyrði skapa
- Sérstök **vonbrigði að ekki sé gengið hraðar til verks við lækkun tryggingagjalds**. Þá eru engar fyrirliggjandi áætlanir um endurskoðun fjármagnstekjuskatts.

Mikil hækkun launakostnaðar er áhyggjuefni og af tóni frumvarpsins má ætla að aðhaldsstímabili sé lokið

1 Skuldir

2 Skattar

3 **Útgjöld**

- Mikil **hækkun launakostnaðar er áhyggjuefni** og endurspeglar hversu miklar umsamdar launahækkanir opinberra starfsmanna hafa verið
  - Kostnaðinn auk þess vanmetinn þar sem tölur hafa ekki verið uppfærðar í takt við niðurstöðu Gerðardóms
- Af tóni frumvarpsins **má ætla að aðhaldstímabili í ríkisrekstri sé lokið**. Þetta telur Viðskiptaráð ótímabært enda mikil tækifæri til frekari hagræðingar
  - Hlutfall samneyslu er yfir 24% sem er vel yfir meðaltali OECD

VIÐSKIPTARÁÐ ÍSLANDS
ICELAND CHAMBER
OF COMMERCE